

FRÁSÖGN

af fundi stjórnarnefndar Evrópuráðsþingsins
í Vaduz 28. nóvember 2023.

Af hálfu Íslandsdeildar Evrópuráðsþingsins sóttu fundinn Bjarni Jónsson, formaður, og Auður Örlýgsdóttir, sérfræðingur í alþjóðamálum.

Tiny Kox, forseti Evrópuráðsþingsins, setti fund og lagði áherslu á frið og réttlæti, bæði í tengslum við árásarstríð Rússlands í Úkraínu en einnig fyrir þjóðir fyrir botni Miðjarðarhafs. Hann sagði mikilvægt fyrir aðildarríki að fylgja eftir Reykjavíkuryfirlýsingunni og kallaði eftir því að látið yrði af hvers kyns tilefnislausum árásum á Mannréttindadómstól Evrópu. Albert Frick, forseti þjóðþings Liechtensteins, flutti opnunarávarp og í framhaldinu tóku þingmenn þátt í samtali við Dominique Hasler, utanríkis-, mennta- og íþróttamálaráðherra landsins. Í ávarpi sínu varð ráðherra tíðrætt um öryggismál og sagði hún að grundvöllur öryggis væri virðing fyrir sameiginlegum gildum, lýðræðinu, réttarríkinu og mannréttindum. Það væri skylda aðildarríkja að gera allt sem þau gætu til að varðveita og styrkja þessi sameiginlegu grunngildi. Hasler fór einnig yfir forgangsatriði í formennskutíð Liechtensteins þar sem áhersla er lögð á einkunnarorð leiðtogafundarins í Reykjavík og samnefndrar yfirlýsingar, *Sameinuð um gildi okkar* (e. *United around our values*). Meðal helstu forgangsmála Liechtensteins verður að fylgja eftir Reykjavíkuryfirlýsingunni en sérstök áhersla verður lögð á að styrkja stöðu Mannréttindadómstóls Evrópu og tryggja áframhaldandi stuðning við Úkraínu. Í umræðum beindu þingmenn sjónum sínum að fjölbreyttum málefnum og kölluðu eftir viðbrögðum Hasler varðandi áherslur og úrræði Evrópuráðsins í þeim efnum. Rætt var um refsiaðgerðir gegn Rússlandi og um mikilvægi þess að þær skiluðu tilætluðum árangri, um stöðu aðildarferlis Kósovó að Evrópuráðinu, um brottám úkraínskra barna, um neyðarástand íbúa í Nagornó-Karabak og um ástandið í Mið-Austurlöndum.

Opnað var fyrir tilnefningar til [Vigdísarverðlauna fyrir valdeflingu kvenna](#) en verðlaunin verða veitt árlega þeim einstaklingi, frjálsu félagasamtökum, stofnunum eða öðrum sem þykja skara fram úr á sviði valdeflingar kvenna. Tilnefningarferlið verður opið en sett hefur verið á fót sérstök dómnefnd sem skipuð er þremur fulltrúum Evrópuráðsþingsins og þremur fulltrúum íslenskra stjórnvalda. Dómnefndinni er ætlað að velja þrjú úr hópi tilnefndra og hlýtur eitt þeirra Vigdísarverðlaun sem afhent verða á þingfundi Evrópuráðsþingsins í júní ár hvert ásamt verðlaunafé að upphæð 60.000 evrur fyrir framúrskarandi starf í þágu valdeflingar kvenna. Maríja Mezentseva, formaður jafnréttisnefndar, stýrði umræðum en þátttakendur í pallborði voru Tiny Kox, forseti Evrópuráðsþingsins, Bernadette Kubik-Risch, sérfræðingur í jöfnum tækifærum frá Liechtenstein, Wilfried Marxer, formaður Mannréttindasamtaka Liechtensteins, og Rósa Björk Brynjólfssdóttir, fulltrúi dómnefndar og ráðgjafi í alþjóðamálum í forsætisráðuneyti. Í umræðum kom fram mikilvægi þess að eiga góðar fyrirmyndir og hvernig kjör Vigdísar Finnbogadóttur hefði haft þau áhrif að hlutfall kvenna á þingi jókst í næstu alþingiskosningum á eftir. Aukin þátttaka kvenna í stjórnmálum hefði skilað sér í breyttum áherslum og gert það að verkum að veigamikil málefni á borð við fæðingarorlof og leikskólamál hefðu loks verið sett á dagskrá. Brýnt væri að karlar tækju jafnréttismál einnig upp á sína arma og brettu upp ermar, ekki síst þegar kæmi að umönnun og að sinna fjölskyldunni, annarri og þriðju vaktinni. Í umræðum kom einnig fram að áriðandi væri að halda vinnu áfram, jafnrétti hefði því miður ekki verið náð þrátt fyrir miklar framfarir og að sérstaka áherslu þyrfti að leggja á kynbundið ofbeldi. Ístanbúlsamningurinn var nefndur í því samhengi og öll aðildarríki hvött til að fullgilda hann en samningurinn snýr að forvörnum og baráttu á móti ofbeldi gegn konum og heimilisofbeldi.

Þrjár tillögur voru lagðar fram um sérstaka umræðu undir dagskrárlið um knýjandi málsmeðferð: 1) forgangsatriði í fjárhagsáætlun Evrópuráðsins og eftirfylgni leiðtogafundarins, 2) staða réttarríkisins á Spáni og 3) vítahringur ofbeldis og neyðarástand fyrir botni Miðjarðarhafs og hvernig finna megi friðsamlega leið út úr vandanum. Voru fyrstu og síðustu tillögurnar samþykktar til umræðu á fundinum.

Ingjerd Schou, skýrsluhöfundur um fjárlög og milliríkjaáætlanir, hóf umræðu um forgangsatriði í fjárhagsáætlun Evrópuráðsins og sagði að aðildarríki gætu verið stolt af skuldbindingum sínum gagnvart Evrópuráðinu. Í fyrsta skipti síðan árið 2007 hefðu fjárframlög til stofnunarinnar aukist og þeim verið varið til mikilvægra málefna til að fylgja eftir Reykjavíkuryfirlýsingunni. Hún minnti á að Evrópuráðið væri fjármagnað með skattfé og því væri afar mikilvægt að sjá til þess að fénu væri vel varið. Björn Berge, aðstoðarframkvæmdastjóri Evrópuráðsins, tók til máls undir þessum dagskrárlið og sagði brýnt að forgangsraða með enn skýrari hætti, fylgja fjármagni eftir og meta árangur. Með því að fylgja eftir Reykjavíkuryfirlýsingunni gæfist tækifæri til að vinna ofan af lýðræðislegri afturför sem græfi undan sameiginlegum gildum. Þingmenn tóku undir þessi sjónarmið í umræðum og sögðu mikilvægt að fylgja eftir niðurstöðum leiðtogafundarins í Reykjavík og auka skilvirkni og gegnsæi í starfsemi Evrópuráðsins. Ekki væri hægt að segja til um árangur af fundinum fyrr en eftir tvo áratugi en eftirfylgni skipti þar höfuðmáli.

Aleksander Pocij, pólskur þingmaður og formaður flokkahóps evrópskra þjóðarflokka (EPP), hóf umræðu um vítahring ofbeldis og neyðarástand á Gaza-ströndinni og lagði áherslu á mikilvægi þess að Evrópuráðsþingið gerði allt sem það gæti til að stuðla að friðsamlegri lausn á svæðinu. Gaza-ströndin væri nú hættulegasti staður jarðar fyrir börn að mati UNICEF. Mikilvægt væri að atburðir síðustu vikna, bæði hrottalegar hryðjuverkaárásir á ísraelska borgara og eins hrikalegt stríð gegn óbreyttum borgurum á Gaza-ströndinni, yrðu síðasti kaflinn í þessari hryllilegu sögu. Hann sagði jafnframt að þingið hefði ítrekað stuðning sinn við tveggja ríkja lausn og kallaði eftir því að Evrópa gerði sitt til að uppfylla vonir Ísraels um að búa við öryggi og vonir Palestínumanna um sjálfstætt ríki. Boaz Bismuth og Bernard Sabella, fulltrúar ísraelsku og palestínsku landsdeildanna, tóku einnig til máls í umræðunum.

Þá voru einnig ræddar þrjár skýrslur sem lagðar voru fram á fundinum: 1) um niðurstöður kosningaeftirlits með þingkosningum í Póllandi, 2) um arfgengar erfðabreytingar í mönnum og 3) um kerfisbundna fordóma innan löggæslustofnana gagnvart Rómafólki og farandfólki. Í skýrslu um kosningaeftirlit í Póllandi kom fram að stjórnarflokkurinn og aðrir framboðsflokkar hefðu ekki setið við sama borð í kosningabaráttunni. Kosningabátttaka hefði verið góð og aðstæður orðið til þess að virkja borgara til þátttöku sem víluðu ekki fyrir sér að bíða lengi í röð til að fá að kjósa. Framkvæmd eftirlits var talin ámælisverð þar sem ekki hefði fengist samþykki fyrir öllum meðlimum eftirlitsnefndar fyrr en seint og um síðir. Í umræðu um arfgengar erfðabreytingar í mönnum samþykktu þingmenn að mælast til þess við ráðherranefndina að skora á öll aðildarríki að leggja algjört bann við erfðabreytingum á fósturvísu og beita sér fyrir slíku banni, bæði með innlendra löggjöf og á evrópskum og alþjóðlegum vettvangi. Í umfjöllun um kerfisbundna fordóma innan löggæslustofnana lýstu þingmenn áhyggjum af slæmri meðferð á Rómafólki og farandfólki og af ofbeldi gegn því. Lögð var áhersla á mikilvægi þess að berjast gegn kerfisbundnum fordómum innan löggæslustofnana í garð þessara hópa. Auka þyrfti eftirfylgni og rannsóknir á þessum málum, tryggja hert viðurlög við ofbeldisverkum og illri meðferð og efla traust milli Rómafólks og farandfólks annars vegar og lögregluyfirvalda hins vegar.

Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar og á vefsvæðinu www.pace.coe.int.